

تبیین قابلیت‌های کاربردی نقشمایه‌های ایرانی اسلامی در طراحی پارچه و لباس

مطالعه موردی؛ (هنرستان حرفه‌ای آل یاسین منطقه ۱۲ تهران)

مریم فتحی^{۱*}، خشایار قاضی زاده^۲ فاطمه جعفری^۳ محمد فتحی^۴

۱- هنرآموز (دبیر رسمی آموزش و پرورش)؛ هنرستان حرفه‌ای آل یاسین

۲- هیأت علمی دانشکده هنر دانشگاه شاهد

۳- معلم بازنشسته

۴- معلم (دبیر رسمی آموزش و پرورش)

Email: barane_paeizi^{۱*}@yahoo.com, khashayarghazizadeh@yahoo.com^۲

چکیده

لباس یکی از نمودهای عینی و مجسم فرهنگ هر جامعه است و تزئینات در هنر ایران به صورت‌های مختلف تجلی پیدا کرده است؛ هدف از این پژوهش استفاده از نقوش اسلیمی و گیاهی، نقوش هندسی و گره چینی، نقوش کتیبه و خط نگاره‌ها، نقوش حیوانی و انسانی که اساسی‌ترین عناصر الفبای تزئینات هنر ایران هستند و به سبب برخورداری از طرح‌های هنری و نقوش نمادین در طراحی پارچه و پوشاک زنانه مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این بین مسأله اینست که چگونه می‌توانیم از این المان‌ها یا الگوها در جهت ایجاد کارآفرینی و مهارت‌جویی هنرجویان در هنرستان‌ها استفاده کنیم. پژوهش حاضر؛ با هدف چگونگی بکارگیری نقشمایه‌ها (الگوهای ایرانی-اسلامی) شروع شده و به صورت یک برنامه درسی برای دانش‌آموزان دختر با تعداد ۷۵ نفر طراحی و اجرا شده است. تحقیق از نوع کاربردی و با روش نیمه تجربی انجام می‌گیرد و مراحل کار به شکل توصیف و تحلیل بیان می‌شود.

یافته‌ها و نتایج حاصل از این پژوهش حاکی از این است که می‌توان با بهره‌گیری از نقشمایه‌های ایرانی اسلامی به الگوهای مناسبی جهت طراحی پارچه و لباس دست یافت.

واژگان کلیدی: نقشمایه ایرانی. اسلامی. هویت بصری ایرانی. طراحی پارچه. لباس زنانه

مقدمه

با ارزیابی زندگی بشر و تحولات آن، می‌توان مشاهده نمود که انسان از همان آغاز پیدایش، کوشیده است تا پوشش مناسبی برای خود تهیه کند. فرهنگ‌ها و تمدن‌های بزرگ سعی کرده‌اند تا پوشش و لباس مخصوص به خود را داشته باشند و بنابراین سبک پوشش یکی از مولفه‌های سبک زندگی، از جلوه‌های تمدن بشر و یک رفتار اجتماعی معنا دار شد که از عوامل مختلف تأثیر پذیرفته و بر ویژگی‌های دیگر اثر می‌گذارد. به گونه‌ای که باید گفت؛ یک ارتباط و تعامل دو طرفه میان طراحی و تولید پوشاک با جامعه و ویژگی‌های آن برقرار است و افراد براساس معیارها و عوامل متعدد دست به‌گزینش و انتخاب نوع پوشش خود می‌زنند.

از منظر استاد مطهری در مورد انتخاب لباس، اگر ذوق طبیعی انسان که زیبایی پسندی است، تحریک شود و انسان زیبایی‌ها و مظاهر زیبایی را انتخاب کند، مطلوب بوده و کمال به شمار می‌آید. در انتخاب لباس، تبعیت از ذوق طبیعی، حرکت در روشنائی است ولی تبعیت از مد، عرف و عادت اجتماعی {بدون فکر و منطق} حرکت در تاریکی است. (مطهری، ۱۳۸۶: ۹۲)

فقدان هویت ایرانی در طراحی پارچه و لباس به عنوان یک ضرورت در چند دهه اخیر به شدت حس می‌شود، اما در عمل همیشه چالشی که وجود دارد و ما همچنان شاهد آن هستیم که فضایی وجود ندارد و بخشی از آن بر می‌گردد به اینکه با وجود پیشینه غنی تاریخی، نشانه‌ها، نقش‌ها، کهن‌الگوها، نمادهای معاصر تاریخی و جغرافیایی و بازنمایی شایسته آن‌ها براساس اصول بصری امروز است. سرمایه‌های نمادین ایرانی برخوردار از پشتوانه تمدن ایرانی است، تمدنی که در کنار نخستین تمدن‌های بشری، سهم عمده‌ای در فرهنگ بصری جهانی دارد.

«تزئینات در هنر ایران به صورت‌های مختلف تجلی پیدا کرده است. نقوش منحنی اسلیمی و گیاهی، نقوش هندسی و گره چینی، نقوش کتیبه و خط‌نگاره‌ها، نقوش حیوانی و انسانی، اساسی‌ترین عناصر الفبای تزئینات هنر ایران هستند. هنرمندان این نقش‌ها به صورت منفرد و یا با ترکیب آن‌ها، در حوزه‌ی وسیعی از هنرهای کتاب‌آرایی، کاشی‌کاری، آجرکاری، گچبری، سنگ‌کاری، فلزکاری، سفال، چوب، پارچه، قالی و غیره به کار گرفته‌اند. این نقوش نه تنها برای تزئین اماکن مذهبی و اشیاء آئینی بلکه برای تزئین وسایل روزمره هم مورد استفاده قرار گرفته‌اند. کلاً هنر ایرانی در پی آن نیست که جهان مادی را آن‌گونه که به حواس می‌آید، با همه‌ی ناهماهنگی‌ها و درشتی‌های نامطبوع آن مجسم کند. به نظر می‌رسد همواره هنرمندان مسلمان خود را به سوی نقش‌های تجریدی سوق داده‌اند» (خزائی، ۱۳۸۲: ۱۰۲).

عناصر تزئینی دوره باستان در ایران نقوش متنوع انتزاعی- هندسی- گیاهی- جانوری و انسانی فراوانی را در برمی‌گیرد.

- بسیاری از این نقوش به فراموشی سپرده شده‌اند یا کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد.

- این نقوش قابلیت‌های زیادی در طراحی پارچه و لباس دارند و قابلیت تلفیق شدن با یکدیگر

- ارزش‌های هنری و زیباشناسانه نقوش سبب می‌گردد تا در طراحی‌های روز به توان از آن بهره‌جست.

شناساندن میراث فرهنگی به دانش‌آموزان در همه‌ی جوامع مورد تأکید است. چون ممکن است بر اثر غفلت از میان برود، از این رو انتقال آن به افراد جامعه به ویژه نسل جدید اهمیت خاصی دارد. چه خوب بود اگر معرفی این یادگار ارزشمند با محتوا و شکل قابل فهم به صورت برنامه‌های درسی مناسب دانش‌آموزان برای سنین مختلف طراحی، تهیه و تدوین می‌شد.

پژوهش حاضر درصدد آن است که با تبیین قابلیت‌های کاربردی نقشمایه‌ها ایرانی- اسلامی و مطالعه مفهومی در طراحی لباس و پارچه در بین هنرجویان رشته طراحی و دوخت و با استفاده از تنوع نقوش، به خلق الگویی مناسب در شیوه آموزش‌های کاربردی و تولید پارچه و پوشاک زنانه با هویت ایرانی اسلامی به ایجاد خلاقیت و ایده‌پردازی و کارآفرینی منجر گردد.

اهداف و پرسش‌های پژوهش

در سال‌های اخیر به دلیل توجه و علاقه مردم به فرهنگ ایرانی اسلامی و استفاده طراحان جوان لباس از عناصر فرهنگی در لباس‌های اجتماع، تحولاتی در نحوه پوشش اجتماعی بانوان به وجود آمده است؛ این تحولات در زمینه رنگ لباس‌ها، مدل و فرم و همچنین استفاده از نقوش ایرانی-اسلامی بر روی لباس‌ها بوده است. البته هر چند این شروع می‌تواند ایراداتی از لحاظ مسائل اسلامی یا اصول طراحی لباس داشته باشد؛ لذا حمایت ارگان‌های دولتی و همفکری طراحان و حمایت‌های مردمی می‌تواند شروع خوبی برای ارائه فرهنگ پوشش ایرانی اسلامی باشد.

در این بین خلاء استفاده از هویت ایرانی اسلامی در طراحی پارچه و لباس به عنوان یک ضرورت در چند دهه اخیر مطرح و بشدت احساس می‌شود. و با توجه به پیشینه غنی تاریخی، فرهنگی و هنری ظاهرا با تبدیل شدن آن به فرآیند کاربردی فاصله زیادی داریم.

نخستین و مهمترین چالش پیش روی ما درک ماهیت این تغییر و دگرگونی و معنای آن به دقیق‌ترین و کامل‌ترین شکل ممکن است. تنها با چنین درکی است که می‌توانیم به ساخت یک نظام آموزشی تازه درخور امید داشته باشیم. (کرس، ۱۳۸۸:۲۱)

نویسندگان تلاش می‌کنند بدین پرسش پاسخ دهند:

۱- چگونه می‌توان با استفاده از آموزش‌های رسمی و کاربردی در هنرستان‌ها از نقوش کهن در طراحی‌های روز استفاده کرد؟

ضرورت تحقیق

ضرورت تحقیق در این نهفته است که به هر حال خلاء یا فقدان استفاده از نقشمایه‌های ایرانی-اسلامی در طراحی پارچه و لباس احساس می‌شود که این زمینه هویت ساز است و عدم توجه به این هویت باعث گسست فرهنگی خواهد شد، بنابراین با این هدف کار شده است که دستیابی پیدا کنیم به یکسری الگوهایی که بر آن اساس طراحی پارچه و لباس صورت پذیرد.

بنا به عقیده ی شرفی (۱۳۸۴:۸۸)، بدون تردید راهیابی هنرهای ایرانی-اسلامی به مدارس، قدمی اساسی در راه رسیدن به خودکفایی و آشنا نمودن نسل امروز با این هنرها، خود حرکتی تازه در جهت شناخت هویت فرهنگی و تکامل هنر گذاشته است

پیشینه تحقیق

با مطالعه پیشینه‌های انجام شده تا کنون پژوهشی با موضوع مقاله انجام نشده است، اما پژوهش‌هایی که بخشی از آن موضوع را مورد بررسی قرار داده اند بدین شرح است:

یاسینی (۱۳۹۵) در کتاب شناخت پوشاک ایرانی زنان، در ابتدا به مقوله هویت پرداخته، سپس به تعدادی از نظریات جامعه‌شناسی پیرامون مد و مفاهیم مربوط به آن پرداخته است. در این کتاب پیشینه ورود مد به ایران مورد بررسی قرار گرفته است. نویسنده پوشاک زنان ایرانی را در جغرافیای فرهنگی ایران بزرگ از جمله کشورهای تاجیکستان، افغانستان، جمهوری آذربایجان و ترکمنستان بررسی کرده و سپس به معرفی پوشاک سنتی ایران براساس آب و هوا و جغرافیا پرداخته است. در نهایت باز تولید عناصر هویت ایرانی در پوشاک زنان بررسی شده و اشاره به نمونه‌هایی که در سطح دنیا و کشور با الهام از پوشاک سنتی اقدام به طراحی لباس‌های روز نموده اند؛ پیشنهاد شده که از ظرفیت‌های پوشاک سنتی ایران برای نیازهای جامعه امروز و پوشاک زنان بهره برداری و استفاده مناسب صورت گیرد.

کامل‌نیا (۱۳۹۱) در کتاب مرجع جامع طراحی مد ایرانی و اسلامی، اقدام به معرفی مدل‌هایی مان‌تو و چادر با الهام از نقوش و هنرهای بومی ایران نموده است. در این کتاب توضیحاتی در مورد ایده طراحی لباس، جنس پارچه و الگوی آن ذکر گردیده است.

پروین بابایی و فاطمه اکبری (۱۳۹۳) در مقاله خود با عنوان «بررسی مبانی نظری طراحی مد لباس زنانه در الگو ایرانی - اسلامی» به طراحی دکوراتیو پرداخته و نقوش غالب در طراحی پوشاک را به پنج دسته ی نقوش طبیعت گرا، انتزاعی، تاریخی، هندسی و نوشتاری تقسیم کرده اند .

روش تحقیق

از نظر روش شناختی در این پژوهش از شیوه توصیفی-تحلیلی و نیمه تجربی با رویکرد قابلیت کاربرد نقشمایه های ایرانی-اسلامی در طراحی پارچه و لباس استفاده شده است. روش گردآوری اطلاعات بصورت کتابخانه ای و میدانی ، ابزار گردآوری داده ها شامل اینترنت، اسکنر و فیش برداری می باشد این پژوهش به شیوه نیمه تجربی با جامعه آماری ۷۵ نفر از هنرجویان دختر در رشته طراحی و دوخت انجام شده است.

عناصر تزئینی دوره باستان در ایران نقوش متنوع انتزاعی، هندسی ، حیوانی و انسانی ابتدا در ادوار مختلف تاریخی شناسایی و بعلاوه تعدد این نقوش ۱۰ نقشمایه انتخاب و ویژگی های مفهومی و بصری آن صورت بندی شدند. سپس هر تصویر را در ۴ مرحله آنالیز(ساده سازی) و با استفاده از آنالیزها طراحی پارچه انجام شده است. و برای هر نقش طرح پوشاک زنانه با الهام از این نقوش طراحی شده است و طرح جدید ارتباط خود را با نقوش حفظ کند.

طراحی و ساده سازی نقشمایه ها به شکل سنتی و دستی انجام گرفته و سپس برای اجرای نهایی از نرم افزارهای کاربردی طراحی^۱ استفاده شده است. برای تکثیر ، استلیزه کردن و ترکیب نقوش نیز از نرم افزار گرافیکی ایلاستریاتور و برای طراحی پوشاک از فتوشاپ استفاده شده است.

یافته ها

الگوهای ایرانی - اسلامی

طرح های هندسی که به نحوه بارزی وحدت در کثرت و کثرت در وحدت را نمایش می دهد، همراه با نقوش اسلیمی که نقش ظاهری گیاهی دارند، آن قدر از طبیعت دور می شوند، که ثبات را در تغییر نشان می دهند و فضای معنوی خاصی را ابداع می نمایند که رجوع به عالم توحید دارد. این نقوش و طرح ها که فاقد تعینات نازل ذی جان هستند و اسلیمی (اسلامی) خوانده می شوند. (مددپور، ۳۶: ۱۳۸۰-۳۵)

نقوش تزئینی در فرهنگ و هنر ایرانی جایگاهی فراتر از زیبایی ظاهر دارد اگر چه جلوه های زیبا در آثار هنری خود یکی از شاخصه های مهم هنر ایران است، ولی این هنر از ارزش های والاتری نیز برخوردار است. هر نقش علاوه بر رنگ و شکل، دارای معانی مختلفی می باشد. بار معنایی نقوش به کار رفته در هنر ایرانی را جنبه ی رمزگرایی و نمادین آن ها به دوش می کشد. در واقع نماد در هنر ایران آن قدر جا باز کرده که دیگر هنرمند ایرانی در خلق یا به کارگیری هر نقش یا طرح بدون در نظر گرفتن مفهوم نمادین آن دست به کاری نمی زند.

هنر و تربیت و نقش آموزش و پرورش، در توسعه شاخصه های هنر ایرانی - اسلامی

درون مایه های ذاتی و ریشه های فرهنگی هر ملت در قالب هنر و ادبیات بروز می کند و این مهمترین عاملی است که مانایی و فراموش ناشدنی یک تمدن را سبب می گردد. در بررسی تاریخ و فرهنگ ایران زمین به نظر می رسد عواملی چون: الوهیت، سنت گرایی، عشق، رمزگرایی و خیال نقش اساسی در مانایی و شکوفایی هنر و فرهنگ این سرزمین دارند.

هنر فرد را در فرآیند تفکری/ ادراکی، تخیلی، سازندگی، بیانی، اطلاعاتی و ارتباطی دگر می کند و به صورت تعاملی بر غنای تجربه ی هنرجو می افزاید. به این ترتیب، آموزش هنرهای زیبا در کنار خواندن، نوشتن و حساب کردن به عنوان پایه و یکی از اشکال سواد اطلاعاتی و بصری محسوب می شود. (شرفی، ۱۳۸۶؛ ۸۳-۸۱) بنابراین ارتقای کیفی محتوای کتب درسی به ویژه هنرستان های فنی و حرفه ای - کارو دانش در مرحله نخست نیازمند مطالعات آسیب شناسی و سپس بکارگیری نتایج حاصل از آن در بهینه سازی کیفیت آموزشی است و این مهم بر عهده تمامی نهادهای متولی آموزش در سطوح بنیادین است.

اهمیت و جایگاه نقشمایه در طراحی پارچه و لباس زنانه در روند شکل گیری هنر اسلامی - ایرانی

اسلام، انسان را موجودی هدفمند دانسته است و اگر از منظر اسلام، به مطالعه آن پردازیم. می بینیم که انسان براساس الگوی توسعه ای که طراحی شده است ایفای نقش می کند. الگوی اسلامی پیشرفت مبتنی بر معرفت شناسی و هستی شناسی اسلامی و دارای قوانینی چون حقوق، اخلاق اسلامی است. ایرانی بودن الگو را می توان براساس دو شاخص تعیی کرد:

۱. انطباق الگو با شرایط تاریخی، جغرافیایی، فرهنگی، اقلیمی و سیاسی

۲. ایرانی بودن طراحان؛ یعنی فکر و ابتکار ایرانی که از آن به وجود آورده باشد (پورسعیدو عاشوری ۱۳۹۳: ۹-۸)

یکی از ویژگی های هنر ایرانی، تزئینی بودن آن است که در لباس های ایرانی نیز شاهد آن هستیم. روش های تزئین پوشاک به ویژه درباره لباس زنان بسیار متنوع است؛ تا جایی که در منطقه و هر دوره، از روش های متفاوتی برای تزئین لباس استفاده می شود. این تزئینات یا در سراسر پارچه و لباس تکرار می شوند یا در بخش هایی مانند دور یقه، دور بازو، سر آتین و لبه لباس به کار می روند. این بخش باید متناسب با ساختار لباس طراحی شود (بابائی و اکبری، ۱۳۹۳: ۲۵۵).

نقوش غالب در طراحی لباس را می توان به پنج دسته تقسیم کرد:

۱. نقوش طبیعت گرا: انسان، گیاهان، گل ها، جانوران و مناظر؛

۲. نقوش انتزاعی: عناصر بیانگر طبیعت بصورت غیر مستقیم؛

۳. نقوش تاریخی: استفاده از عناصر تاریخی مانند بناها؛

۴. نقوش هندسی: استفاده از اشکال هندسی مانند. مربع، دایره، مثلث و..

۵. نقوش نوشتاری: استفاده از حروف و نوشتار (بابایی و اکبری، ۱۳۹۳: ۲۴۶)

جدول شماره ۱، نمونه نقشمایه های تزئینات آثار تاریخی ایران (مأخذ: نگارنده)

ردیف	تصویر	دوره تاریخی	بستر تزئینی	نوع نقش	جنس و نوع اجرای تزئینات
۱		ساسانیان	مجسمه سازی	نقش انسانی، سردیس شاپور دوم	فلزکاری، مجسمه سازی
۲		ساسانیان	تزئینات شهر	نقوش گیاهی، ردیفی از انارها در داخل قاب گیاهی	قطعه ی گچبری، نقش برجسته
۳		ساسانیان	بشقاب تزئینی	نقش فیگوراتیو انسانی و حیوانی گوزن، شاه ساسانی در حال شکار	فلزکاری، ظروف نقره ای
۴		ساسانیان	قطعه پارچه با طرح سیمرغ	فیگوراتیو، تلفیق نقش حیوان افسانه ای	مدالیون، دایره مروارید دز جامه ملازمان شاه در صحنه شکار
۵		ساسانیان	تزئینات شهر کیش	تلفیق فیگوراتیو و گیاهی، سر شاخ قوچ به همراه دو بال پرنده	استوک گچبری، نقش برجسته
۶		هخامنشیان	جام با نقش بز کوهی	تلفیق حیوانی و افسانه ای	سفال رنگ شده

ظروف نقره ای	تلفیق حیوانی و افسانه ای (سر شبیه گرگ یا پلنگ، تنه حیوان، پا و بال ها عقاب؛ سیمرغ	بشقاب تزئینی	ساسانی		۷
سنگ نگاره	انسانی، حیوانی انسان بالدار چهار بال دارد	نقش برجسته پاسارگاد	هخامنشیان		۸
سنگ نگاره	نقشمایه انسانی	تخت جمشید کاخ آپادانا	هخامنشیان		۹
استوک گچبری، نقش برجسته	نقوش گیاهی	گچبری	ساسانی		۱۰
آجرهای لعابدار رنگی، آبی فیروزه ای . آبی لاجوردی	نقش هندسی. گیاهی	کاشی کاری به شکل ستاره	سلجوقیان		۱۱
سنگ نگاره . معماری پیکره	نقش فیگوراتیو انسانی، حیوان افسانه ای	سرسون ها تخت جمشید	هخامنشیان		۱۲
گلیم	شکا هشت ضلعی مرکزی نقش گیاهان . درختان و حیوانات	گلیم گلدوزی ، طرح سوزن دوزی	منطقه قفقاز پیش از عهدنامه گلستان جز پادشاهی ایران		۱۳

به کارگیری نقشمایه‌ها در طراحی پارچه

ظرفیت بالای نقوش ایرانی در تنوع عناصر دیداری و هم‌چنین سادگی به‌عنوان یکی از مهمترین ویژگی‌های تجسمی و زیباشناختی این آثار، باعث شد که در طراحی پارچه مبنای خلاقیت و نوآوری در کیفیت دیداری، ساختار و چینش، هم‌نشینی، وحدت و ترکیب بندی نقش مایه‌ها و رنگ‌ها در آفرینش الگوها و نمونه‌های جدید، نمونه‌هایی از پارچه‌ها توسط دانش‌آموزان طراحی گردد که در طراحی آن‌ها از سنت‌های تصویری سنتی و نمونه‌های نقشمایه‌های ارائه شده استفاده شده است.

در نمونه‌های طراحی شده، سعی شده تا عناصر و کیفیات دیداری و هر عنصری که به جنبه تجسمی و زیباشناختی طرح کمک می‌کند شامل نسبت‌های طلایی، قانون دو سوم‌ها، فضاهای منفی، تقارن، نامتقارن، پخش و انتشار، بافت، نقطه و خط و سطح و هر نمودار وحدت و تناسب اشکال و نقش مایه‌ها باشد، به‌کار گرفته شود. هم‌چنین در فرآیند طراحی، استفاده از رنگ‌های متنوع در پارچه‌های باستان و اسلامی، دست‌مایه قرار گرفت است.

چگونگی نقش پردازی و رنگ بندی در طراحی نمونه‌ها

نقش پردازی و رنگ بندی همواره دو مولفه اساسی در زیباشناختی و شکل‌دهی به ساختار و شالوده آثار هنری و تجسمی محسوب می‌شود. اچ بیکر^۱، در ارتباط با اهمیت فرم در طراحی معتقد است: «آن‌چه در طراحی مهم است، طرح فرمی است که بتواند حامی مفهوم و پیامی باشد و خواسته‌های کاربردی خود را نیز با ذات خود تطبیق دهد» (اچ بیکر، ۱۳۸۶: ۸) براین مبنای، در طراحی و نقش پردازی ایده آل می‌بایست ابعاد متنوع فرهنگی شامل بُعد محتوایی و معناشناختی، اساطیری و تجسمی شامل فرم و رنگ، مورد نظر قرار گیرد. در طراحی و نقش پردازی پارچه‌ها با استفاده از ساده‌سازی و آنالیز نقشمایه‌ها ابتدا به صورت خطی، سطح اجرا شدند تا چشم به ساده‌سازی و ساده دیدن در طراحی عادت کند و سپس شروع به ترکیب بندب عناصر تصویری در کنار هم کردند.

نقش نقشمایه‌ها

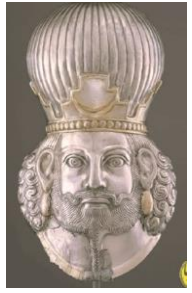

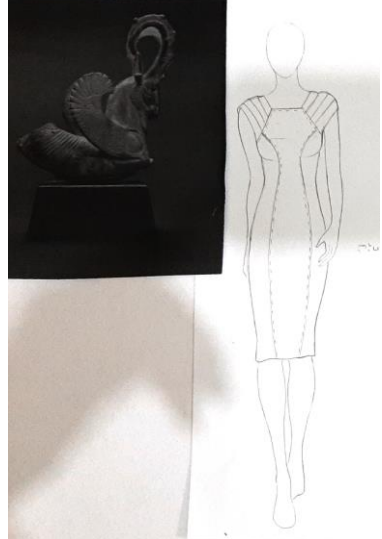
بهره‌گیری از تک نقشمایه‌ها

طراحی پارچه و لباس با استفاده از یک نقش مایه به‌عنوان محور نقش پردازی، یکی از مطلوب‌ترین شیوه‌های منقش کردن منسوجات از گذشته‌های دور می‌باشد. تکرار، بسط و توسعه یک نقش در سرتاسر زمینه پارچه و لباس، به‌واقع هم‌تأکیدی بر اهمیت و ماندگار کردن آن در ذهن بیننده و خوش‌آیند کردن متن پارچه و لباس است. از منظر تجسمی و زیبایی‌شناختی نیز، نقش پردازی فضای پارچه با یک نقشمایه، چشم‌نواز و برقراری ارتباط دیداری، بهتر صورت می‌گیرد. در این شیوه، صرفاً از یک نقشمایه و بازی آن در فضای بوم پارچه به صورت تکرار و خلق یک ساختار و یا ترکیب

بندی پخش و انتشار، دایره ای شعاعی با ریتم منظم، نا منظم عمودی، افقی، اریب، ساختار شبکه لوزی و هم نشین کردن یک، دو و سه رنگ بهره برده شد. در برخی نمونه ها ابعاد و اندازه نقشمایه ها یکسان و یا تغییر یافته به رنگ مایه های مختلف طراحی گردیده است.

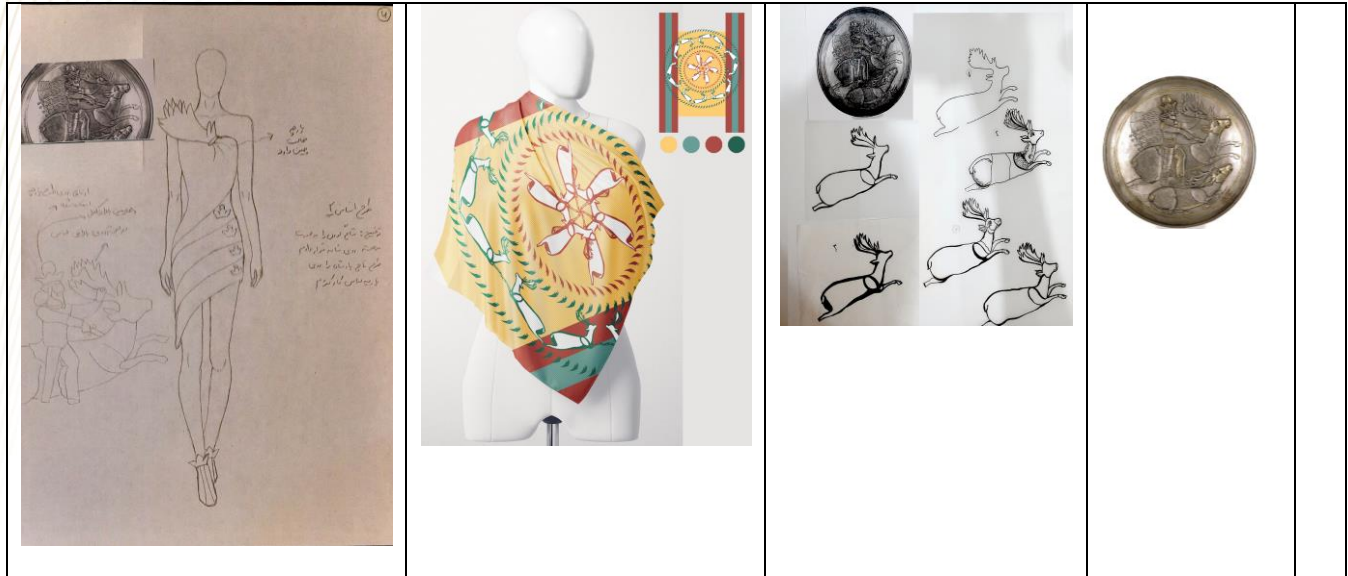
جدول شماره ۲، مراحل آنالیز (ساده سازی) نقشمایه ها طی ۴ مرحله و نمونه های طراحی شده پارچه با الهام از نقشمایه ها

ردیف	تصویر	مراحل آنالیز(ساده سازی)؛ ۴ مرحله	طراحی نمونه پارچه با الهام از نقشمایه ها	کاربرد استفاده از نقشمایه ها در طراحی لباس
۱				
۲				

همایش بین‌المللی
پژوهش‌های راهبردی «پوشاک ایرانی»
و «سبک پوشش ایرانی-اسلامی»

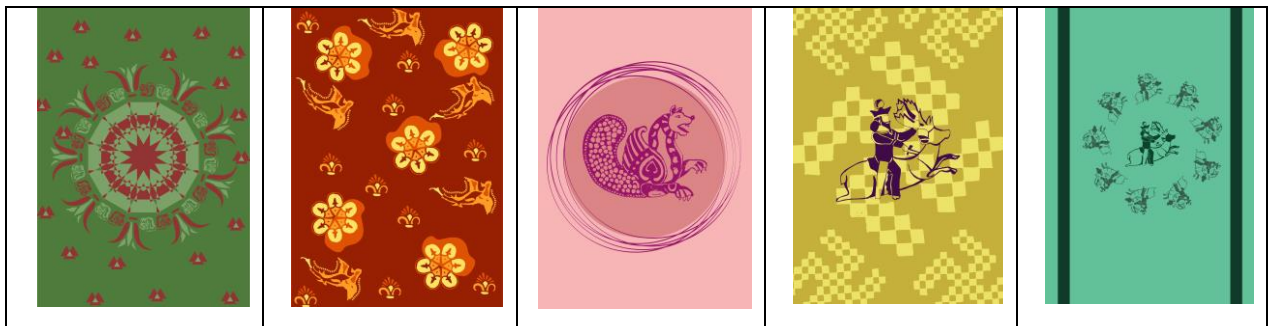

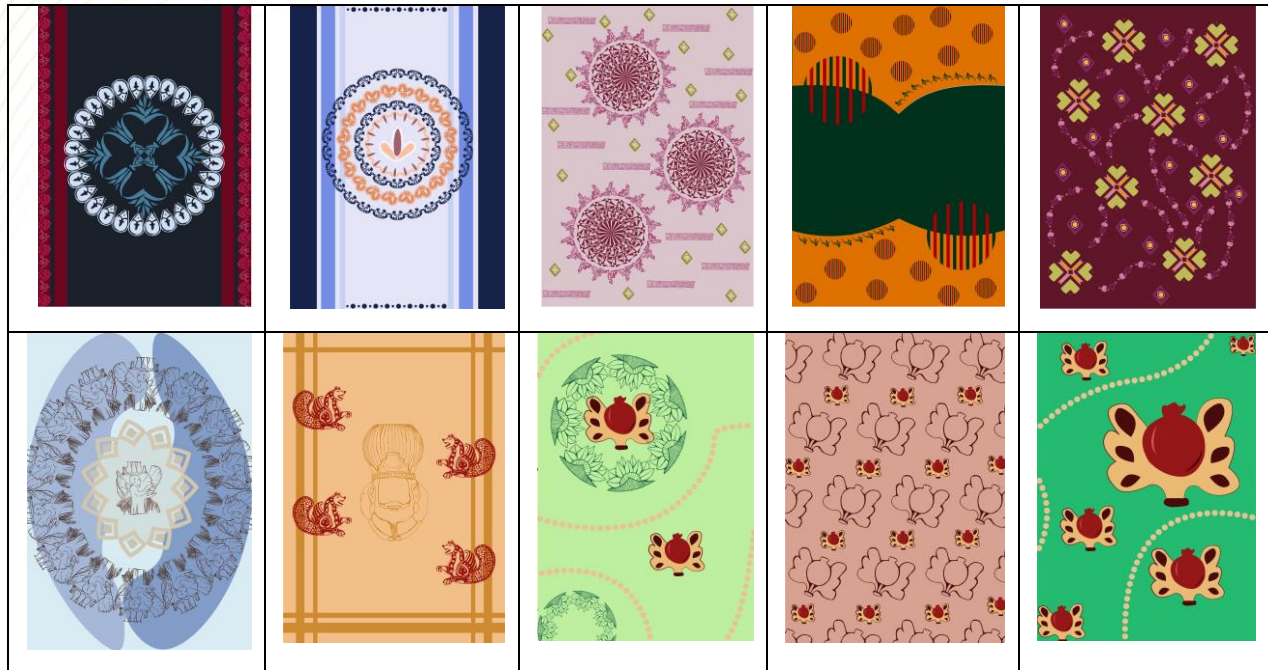

بهره‌گیری از دو یا چند نقشمایه

در این حالت، استفاده از دو یا چند نقش مایه در ساختار طراحی پارچه مورد نظر قرار گرفته است. در این شیوه نقش مایه‌ها با حفظ ساختار اولیه در یک هماهنگی و چینش متعارف، در کنار یکدیگر هم نشین شده‌اند. چه این که دانش آموزان سعی کرده‌اند بر مبنای اصل ناهمسانی و نایکسانی در به‌کارگیری نقش‌ها و ارائه طراحی مطلوب، از یک نقشمایه بیش از سایر نقشمایه‌ها در نقش پردازی بهره‌برد. و در این بین هنرجویان از همراهی عنصر رنگ و رنگمایه‌های متنوع خنثی، گرم و سرد در پردازش سطح پارچه نقش بسیاری آفریده‌اند.

جدول شماره ۳. نمونه‌های طراحی شده بر مبنای به‌کارگیری از نقشمایه. (مأخذ: نگارنده)

بحث و نتیجه‌گیری

در روندی که در این پژوهش انجام شد؛ نخست اینکه باعث شناخت هر چه بهتر ابعاد فرهنگی و میراث هنری تمدن‌های تاریخی در بین هنرجویان خواهد بود. و دوم اینکه ارزش‌های دیداری و تجسمی نهفته در طرح‌ها، نقش‌ها و رنگ‌های آثار را جهت بهره‌برداری و الگو برداری در طراحی پارچه و لباس زنانه فراهم می‌شود.

نقش‌ها به عنوان بنیادی‌ترین جنبه‌های صوری و زیباشناختی در طراحی‌های هنرجویان نمایان شد، از مقاصد این مقاله مطالعه، شناسایی و تحلیل و بررسی صورت پذیرفت. و به این سوال که چگونه می‌توان با استفاده از آموزش‌های رسمی و کاربردی در هنرستان‌ها از نقوش کهن در طراحی‌های روز استفاده کرد بصورت کاملاً کاربردی اجرا و پاسخ داده شد و نتیجه حاصل که در طراحی پارچه و طراحی لباس، بخش طراحی، رنگ، ترکیب بندی نقشمایه‌ها می‌توان بصورت کاربردی آثاری با هویت ایرانی-اسلامی تولید کرد.

و به یافته‌هایی همچون:

تنوع، ایجاد هویت، ایجاد تعلق خاطر بین هنرجویان و شناسایی زمینه‌های هویتی دست پیدا کردیم.

فهرست منابع

کتاب

- بابایی، پروین؛ اکبری، فاطمه (۱۳۹۳)، «بررسی مبانی نظری طراحی مد زنانه در الگوی ایرانی-اسلامی»، نقد کتاب هنر، شماره ۲۰۱، صص ۲۴۱-۲۵۸
- پور سعید، سید مسعود؛ عاشوری، جواد (۱۳۹۳)، «تدوین مدلی برای گزینش کارکنان بر مبانی الگو اسلامی ایرانی پیشرفت»، فصلنامه پژوهش‌های مدیریتمنابع انسانی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، دوره ۶، شماره ۳، صص ۱-۲۵.
- مطهری، مرتضی. ۱۳۷۸. مسأله حجاب. تهران: انتشارات صدرا
- خزائی، محمد (۱۳۸۲)، هزار نقش، چاپ دوم، تهران: انتشارات موسسه مطالعات هنر اسلامی

- منابع داخل متن:

مقاله منبع	فارسی	انگلیسی
یک نویسنده	(مطهری، ۱۳۸۶: ۹۲)	(T.Burckhardt, ۱۹۷۶: ۲۹۶)
یک نویسنده	(خزائی، ۱۳۸۲: ۲۰۱)	
یک نویسنده	(کرس، ۱۳۸۸: ۲۱)	
یک نویسنده	(شرفی، ۱۳۸۴: ۸۳-۸۴)	
یک نویسنده	(مددپور، ۱۳۸۰: ۳-۳۵)	

- منابع انتهای مقاله:

- اچ بیکر، جفری (۱۳۸۶). لوکوربوزیه، تجزیه و تحلیل (ترجمه رضا افهمی)، تهران؛ انتشارات سبحان نور.
- یاسینی، سیده راضیه (۱۳۹۵)، «پوشاک سنتی زنان در جغرافیای فرهنگی ایران». فصلنامه فرهنگ، هنر و ارتباطات، سال هفتم، شماره ۳۳، صص ۵۴-۷۸.